

15 דצמבר 2021

י"א טבת תשפ"ב

לכבוד

חברי ועדת הכספים של הכנסת

שלום רב,

הנדון: הפקרת האינטרס הציבורי בהארכת זיכיון הפוספטים של כי"ל

בשם לובי 99 (חל"צ) אנו פונים אליכם בעקבות כוונת משרד האנרגיה לבקש מוועדת הכספים להאריך את זיכיון כריית הפוספטים של חברת רותם אמפרט נגב בע"מ (להלן - "רותם"), חברת בת של כימיקלים לישראל (להלן: "כי"ל") שבבעלות איש העסקים עידן עופר שיפוג בסוף שנת 2021, קרי בעוד כשבועיים – וזאת ללא כל תמורה.

פוספטים הם משאב טבע מתכלה, שאילו היה מוצא למכרז, הייתה משולמת תמורה עבור הקצאתו לגורם פרטי, כאשר כעת מבוקשת הקצאתו ללא תמורה. לא זו אף זו, במסגרת תיקון שביצע משרד האנרגיה לצו המכרות, לקראת הארכת הזיכיון, הוא לא העלה את שיעור התמלוגים המשולמים על ידי רותם לתקופת ההארכה, אף על פי שסכומי התמלוגים שמשלמת רותם הם זעומים, כ-20 מיליון שקלים בשנה, לעומת הכנסות של 1.5 מיליארד דולר למגזר הפוספטים של כי"ל. בנוסף, לפי הערכת צוות ממשלתי, עלות הטיפול בפסולת התעשייתית שיצרו מפעלי הפוספטים היא כ-330 מיליון שקלים - משרד האנרגיה מסרב לדרוש מכי"ל ערבות בנקאית ממשית לטיפול בנזק הסביבתי בעתיד, ולכן המימון עלול להיות מוטל על הקופה הציבורית. אנו מבקשים מהוועדה הנכבדה למנוע את הפגיעה באינטרס הציבורי והפקרת משאבי הטבע של הציבור, כמו גם הקופה הציבורית – שכן ההחלטה שתובא לאישורכם וזאת ברגע האחרון לפני פקיעת תוקף הזיכיון, משרתת את האינטרסים של חברת כי"ל בלבד.

אנו מבקשים מהוועדה שלא להסכים להאריך את הזיכיון ללא תמורה ראויה – ומציעים לקבוע כי תבוצע בדיקה של מעריך שווי מוסכם, שיקבע את שווי משאב הטבע ויקבע מה התשלום הראוי על הקצאת הזיכיון.

1. זיכיונות הכרייה של רותם בנגב צפויים להסתיים בסוף שנת 2021, כאשר הסכם החכירה שבידיה של רותם על המפעלים, צפוי להסתיים בשנת 2024. לאור זאת מבקש משרד האנרגיה להאריך את הזיכיון על המכרות עד לשנת 2024, אז יסתיימו הסכמי החכירה של מפעלי הפוספטים וככל הנראה גם מתוך ציפייה כי עד אז יובהר המצב בנוגע לכרייה בשדה בריר, עניין שלו השלכות משמעותיות על עתיד תעשיית הפוספטים בישראל בכלל ועל המשך פעילותה של רותם, בפרט.

2. לפני למעלה משנה נודע לנו כי משרד האנרגיה מתכוון להאריך את זיכיון כריית הפוספטים ללא כל תמורה. בשנה האחרונה פנינו לכל מקבלי החלטות הנוגעים בדבר, ושרת האנרגיה קארין אלהרר אף הודיעה כי לא תאריך את הזיכיון מבלי שישולמו תמלוגי אמת.
3. כעת מתברר כי בכוונת משרד האנרגיה להסתפק בגבייה נוספת של 23 מיליון שקלים לשנים 2020-20216, ולאפשר את הארכת הזיכיון. מעבר לכך שמדובר בסכום מזערי, שנגבה כתוצאה משינוי שיטת החישוב של תמלוגי הפוספטים – שינוי שהיה אמור להתבצע ממילא בעקבות הוראות ועדת ששינסקי 2 שהעלתה את התמלוגים מ-2% ל-5%, מבדיקות שערכנו עולה כי למרות שינוי השיטה, גביית התמלוגים עודנה נמוכה (בין 13-27 מיליון שקלים לאחר הגבייה הנוספת) וזאת על אף שהכנסות כ"ל ממגזר הפוספטים עומדות על כ-1.5 מיליארד דולר. להערכתנו, גובה התמלוגים נותר נמוך בשל מניפולציות שמבצעת כ"ל ומאפשרות לה לנפח את עלויות כריית הפוספטים – מניפולציות שהוזכרו עוד בדו"ח ועדת ששינסקי.
4. בנוסף, ועדה בינמשרדית שהוקמה בעקבות "אסון אשלים" במטרה לבחון את הטיפול בפסולת תעשייתית, קבעה כי עלות הטיפול בפסולת שיצרו מפעלי הפוספטים (המהווה 80% מכלל הפסולת התעשייתית בישראל) עומדת על כ-330 מיליון שקלים. אף על פי כן, משרד האנרגיה איננו דורש ערבות בנקאית לכך שפסולת זו תטופל, גם במקרה שחברת רותם תיסגר, מה שעלול להטיל את עלויות הטיפול בפסולת על הקופה הציבורית. ככל שרותם מתכוונת לשקם את הנזק הרב שיצרה – הרי שאין בבטוחות אלו כדי להוות 'איום' עבורה, וככל שאין בכוונתה לשקם נזקים אלו – בוודאי שבטוחות אלו נדרשות והכרחיות. משרד האנרגיה והחשב הכללי מוכנים להסתפק בהתחייבותה של החברה האם כ"ל לטיפול בנזק – משמעותה של הסתמכות על התחייבות זו עלולה להיות דיונים משפטיים ממושכים.
5. לצערנו, קבוצת כ"ל השולטת ברותם, הוכיחה את עצמה כקבוצה עסקית שלא בוחלת באמצעים, לרבות התעלמות מהוראות החוק ותכנוני מס אגרסיביים, על מנת להימנע מלהעביר לציבור הישראלי את חלקו המגיע לו על פי דין, מניצול משאבי הטבע הציבוריים. הדבר בא לידי ביטוי בבוררות על תמלוגי האשלג, שבסופה שילמה כ"ל מעל מיליארד שקלים בחזרה לקופת המדינה, או בפרשנותה "היצירתית" לחוק מיסוי משאבי טבע, לפיה היא מסרבת עד כה לשלם את המס בהתאם לדרישת רשות המסים.
6. אנו מבקשים מהוועדה שלא להסכים להאריך את הזיכיון ללא תמורה ראויה – ומציעים לקבוע כי תבוצע בדיקה של מעריך שווי מוסכם, שיקבע את שווי משאב הטבע ויקבע מה התשלום הראוי על הקצאת הזיכיון.

בברכה,

מרב דוד

סמנכ"לית לובי 99

מרב דוד